

Asia Lausunto pienvesien suojele- ja kunnostusstrategiasta (YM 006:00/2013)

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry. (jäljempänä SVYL) toteaa, että pienvesien suojele- ja kunnostusstrategia on tarpeellinen kymmenien tuhansien kilometrien pituisten virtavesien ja jopa satojen tuhansien lampien, lähteiden ja merellisten pienvesien tilan säilyttämiseksi ja parantamiseksi. Huolimatta suurista lukumääristä pienvesistä on säilynyt vain pieni osa ja vielä vähemmän suojelealueiden ulkopuolisilla alueilla. Pienien kohteiden laajamittainen huomioiminen on mahdollista vain kokoamalla tietoa ja yhtenäistämällä ohjauskeinoja. Kohteet ovat kuitenkin yksilöllisiä ja vaativat aina tapauskohtaisen asiantuntevan arvion.

Strategian otsikko painottaa strategian linjauksen mukaisesti suojele- ja kunnostusta pienvesiin kohdentuvissa toimenpiteissä. Kunnostamisen sijaan otsikossa ja työn sisällössä olisi ollut mahdollista korostaa ennallistamista. SVYL:n näkemyksen mukaan sekä vesistöjen että myös pienvesien osalta termi kunnostus on tarkoituksenmukaisempi kuin ennallistaminen, koska se mahdollistaa monitavoitteisen toiminnan kohteiden tilan parantamiseksi. Tämä linjaus mahdollistaa myös pienvesien arvostuksen lisäämisen laajemmin kuin pelkkä ennallistaminen.

Strategian vision ensimmäinen virke luonnontilaisten pienvesien säilymisestä ja muuttuneiden parantamisesta tiivistää ansiokkaasti työn peruslinjausta ja perustaa, jonka pohjalta toimenpiteitä arvioidaan ja esitetään. Pienvesien tilan selvittämistä on visiossa myös korostettu. Tilaa ja tietoa olisi mahdollista korostaa enemmänkin tiedon hyödyntämisellä. Tämä tulee kylläkin esille ensimmäisen kappaleen lopun tiedostamisessa ja huomioimisessa sekä myös ensimmäisessä päämäärässä. Joka tapauksessa kartoitus ja tiedon keruu on vain perustyötä, joka vaatii aina seuraan soveltavan osan niiden viemiseksi päätöksentekoon.

Kaavoituksen lisäksi visioon tulisi lisätä myös muu maankäytön ohjaus, koska kaavoitus on vain yksi ohjaustoimenpide. SVYL esittää muodoksi ”Pienvedet otetaan huomioon kaavoituksessa sekä muussa maankäytön ohjauksessa...”

Strategialuonnoksessa on esitetty seitsemän keskeistä päämäärää vision toteuttamiseksi. **Tietoperustan paraneminen** on perustellusti esitetty ensimmäisenä päämääränä. Pienvesien osalta on välttämätöntä kohteiden luontaisten piirteiden tunnistaminen sekä suojele- ja kunnostamisen toteuttamiseksi. Pienvesien osalta on erityisesti huolehdittava, ettei kunnostuksilla aiheuteta haittoja luonnontilaisissa kohteissa. Luotettava ja riittävän kattava tieto mahdollistaa myös kaikkien muiden tavoitteiden toteutumisen. Koska kohteita on paljon, keskeistä olisi luoda kattava eri hallinnonalat sisältävä järjestelmä jonka tietoja voidaan täydentää ja ajan tasaistaa ja ne ovat kaikkein toimijoiden saatavilla. Mm. metsäsektorilla on koottu metsälakikohteita jo pitkään, mutta vaikeutena on ollut niiden saatavuus. Strategiassa tulisi konkreettisesti tuoda esille, millainen järjestelmä on tavoitteena toteuttaa. Näin kehitystoimenpiteet voidaan suunnata yhteisesti sovittuihin kehittämistoimenpiteisiin. Hyvinä esimerkkeinä kehitetyistä palveluista ovat Oiva-palvelu sekä Vesistömallijärjestelmä. Konkreettisenä toimenpiteenä tulisi selvittää olisivatko pienvesikohteet dokumentoitavissa Vesty-järjestelmään, joka olisi osa Oiva-palvelua. Myös Virtavesiwikiin toteutusta SVYL kannattaa, koska se mahdollistaa kansalaisten osallistumisen.

Suojele- ja kunnostusstrategian edellytysten paraneminen on päämäärästä laajin tai ainakin sitä on laajimmin käsitelty. Osiossa on esitetty useita tarpeellisia kehittämistoimenpiteitä ja niille myös vastuutahoja. Ongelmana lienee tässä osiossa nimenomaan kehittämistoimenpiteiden edistäminen kokonaisuutena. Mikäli toiminta pirstaloituu, mikä on nykyinen tilanne, asiat eivät myöskään kokonaisuutena etene. Tähän olisi syytä pohtia jonkin yhdistävän toimenpiteen aikaansaamista. Olisiko mahdollista nimetä osion toimenpiteille koordinaattoritaho.

Pienvesien arvostuksen lisääminen on tärkeää toimenpiteiden toteuttamiseksi. Usein asenteiden kautta käytännön toimenpiteet toteutuvat vaivattomimmin ja niillä on myös jatkuvuutta. Kaupungeille on esitetty suunnitelmien laatimista. Kaupunki sanana tulisi yleistää kunnaksi huolimatta, että painotus olisikin taajama-alueilla. Visiossa esitetty käsite vihreä infrastruktuuri tulisi sisällyttää pienvesien arvostukseen, jotta sille tulisi konkreettista merkitystä. Muutoinkin strategiassa tulisi vielä tarkistaa, miten työn sisältö vastaa visiota. SVYL ei tässä vaiheessa erittele muita vastaavia asiakohtia.

Pienvesien huomioiminen vesienhoidon suunnittelussa on tarpeellista. Esitetty ryhmittelyn kehittäminen on yksi mahdollinen kokoamistapa. Samaa käytäntöä on toteutettu aiemmin pienempien vesistöjen osalta ja ryhmittely onnistuu toimivasti vain alueellisesti kokoamalla. Eli suuremman vesimuodostuman tai reitin tarkasteluun niputetaan pienemmät vesistöt. Alueellinen tarkastelu tulisi siten huomioida myös pienvesien ryhmittelyssä. Tilan, tavoitteiden ja toimenpiteiden tarkastelu tulee linkittää yhteiseen tietojärjestelmään sekä kartoitukseen ja seurantaan.

SVYL muistuttaa, että vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat ovat jo nykyisellään laajoja. On vaarana, että keskeiset asiat peittyvät kokonaisuuden alle. Siten tietojen käsittelytavalla on keskeinen merkitys. Tähän onkin kiinnitetty strategiassa huomiota tietoperustan paranemisessa, osiossa pienvesien kunnostaminen lisääntyy sekä vaikuttavuuden arvioinnissa. SVYL:n mielestä ko. osioiden tiedonhallinta tulee yhtenäistää samaan järjestelmään. Siten kartoituksen, menetelmien tutkimuksen ja testauksen sekä vaikuttavuuden arvioinnin dokumentointi on yhtenäistettävä ja keskitettävä. Mukaan on sisällytettävä sekä eri hallinnonalat että hallinnon ulkopuoliset toimijat. Strategiatyössä tätä on saatettu käsitellä, mutta luonnoksessa asiat on esitetty erillisinä.

Pienvesien kunnostamisen lisäämiseksi esitetyt toimenpiteet ovat SVYL:n arvion mukaan selkeitä ja konkreettisia. Tietojen dokumentoinnissa SVYL viittaa edelliseen kappaleeseen. Testauksien lisäksi kokemusten kerääminen olisi myös tehokas toimenpiteiden toteuttamisen edistämiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi. Esimerkkikohteet sisältyvätkin strategiaan. Taajamien pienvesien käsittelyä luonnonmukaisesti tulisi korostaa enemmänkin ja liittää mukaan myös osion pienvesien arvostus lisääntyy sisältöä. Taajamien ja muutoinkin rakennettujen ympäristöjen osalta kohteiden arvioinnissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota hydrologisten olosuhteiden parantamiseen eli useimmiten veden riittävyteen.

Alueellisista organisaatioista vesiensuojeluyhdistyksistä on mainittu Pohjanmaan vesi- ja ympäristö ry. Ko. yhdistyksellä onkin pitkät perinteet jokikohtaisesta rahastoista ja resurssien kohdentamisesta alueellisesti tarkoituksenmukaisesti. SVYL toivoo, että tässä kohdin voitaisiin yleistää esittämistapaa ja lisätä organisaatioiden esimerkkeihin termi Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:n alueelliset vesiensuojeluyhdistykset. Näistä usea on toiminut jo yli 50 vuotta ja henkilöstöäkin vesienhoitotyössä on yli 200.

Kunnostamisen rahoituskäytäntöjen kehittäminen vaatii SVYL:n mielestä nykyisten rahoituskanavien säilymistä ja uusien käyttöönottoa, mutta etenkin käytäntöjen kehittämistä. Rahoituksen hakuun liittyviä ohjeita ja EU-rahoituksen hallinnointiin liittyvää koulutusta ja neuvontaa tarvitaan, kuten strategiassa on todettu. Hyvien esimerkkien ja ohjeistuksen avulla olisi mahdollista toteuttaa toimenpiteitä jopa kokonaiskustannuksia alentaen. Erityisesti taajamissa olisi toteutettava kokonaisarvioita erilaisten toteutusvaihtoehtojen välillä. Lisäksi kohteiden arvostuksen lisääntyminen aikaansaa myös rahoitusmahdollisuuksia. SVYL muistuttaa, että kalataloudellisissa ja muissa velvoitteissa on arvioitava haitan laatu ja sen perusteella mahdollisuus kohdentaa toimenpiteitä eri kohteisiin.

Kunnostustoimien vaikuttavuuden arviointia tarvitaan. Luonnoksessa on esitetty perustellusti seurannan toteuttamisen ohjeistusta ja yhteistyötä. Tietojen dokumentointi on yhtenäistettävä strategian muiden osioiden kanssa, kuten SVYL on jo edellä esittänyt.

SVYL:n arvion mukaan **toteuttamisen ympäristövaikutukset** on tekstissä arvioitu ja perusteltu tarkoituksenmukaisesti. Sen sijaan taulukossa 1 kustannusten ja hyötyjen sarake vaatisi lisäselitettä, jotta tulisi ymmärretyksi.

Pienvesien priorisoinnin kriteerien linjaus pienveden ja valuma-alueen luonnontilaisuuden painotuksesta on perusteltu. Tämä korostaa kokonaisarviota yksittäisten lajien ja populaatioiden sijaan. Ensimmäisessä kriteerissä esitetty termi reunametsänineen jää kuitenkin täsmentämättä, koska lauseessa käsitellään valuma-aluetta. Strategiassa ei ole otettu kantaa rahoituksen suuntaamiseen, mutta SVYL:n mukaan paikallinen sitoutuminen ja osallistuminen suojele- tai kunnostushankkeeseen tulisi huomioida luontoarvojen lisäksi.

Strategiaan on koottu esimerkkikohteita pienvesien kunnostamisesta alueellisesti kattavasti pohjoisinta Suomea lukuun ottamatta. Kohteet ovat myös tyypiltään erilaisia sekä kooltaan ja kustannuksiltaan erikokoisia. SVYL:n mielestä strategian painopistettä tukisi myös jonkin suojelekohteen mukaan ottaminen kunnostuskohteiden lisäksi.

Yhteenvedona SVYL korostaa, että strategialuonnos on tarpeellinen ja siihen on saatu sisällytettyä keskeisiä pienvesien tilaan vaikuttavia linjauksia, päämääriä ja toimenpiteitä. Hyvistä strategian osioista olisi muodostuttava jouhevasti toteutettava kokonaisuus. SVYL esittää, että strategialuonnokseen lisätään maininta tai osa, jossa tuodaan esille tavoite pienvesiin liittyvän toiminnan kokoamisesta ja koordinoidusta toiminnasta. Erityistä huomiota ja painotusta tulisi kohdentaa yhteisen ja avoimen tietojärjestelmän aikaansaamiseksi. Tällä olisi huomattavaa vaikutusta lukuisten pienvesien säilymisessä ja tilan edistämisessä.

Strategiaa mahdollistaa, mutta päämäärien saavuttaminen edellyttää asiantuntevaa ohjausta ja koordinoitua, pitkäjänteistä työtä ja etenkin sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:n alueellisilla jäsenyhdistyksillä on vahva alueensa tuntemus sekä kokemusta myös pienvesien tutkimuksista ja niiden tilan parantamisesta. Kuten vesistöjenkin kunnostus, myös pienvesien tilan parantaminen vaatii laajan rintaman yhteistyötä, jossa kaikilla riittää tehtävää ja myös opittavaa. Kiitos työryhmälle merkittävästä panoksestanne pienvesien suojelelun ja kunnostuksen edistämiseksi.

Jukka Koski-Vähälä
toiminnanjohtaja, MMT
Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry
0500-848171
jukka.koski-vahala@vesiensuojelu.fi